

3 mei 1918

De Belgische regering en het activisme.

Havre, 2 mei. In een interview over de Vlaamse kwestie heeft minister Helleputte het volgende medegedeeld: ge zegt dat men mijn rede ter gelegenheid van de verjaardag van de Koning verschillend heeft uitgelegd. Dit is zeer wel mogelijk, doch ik vrees dienaangaande niets, daar de tekst door verscheidene bladen is openbaar gemaakt en iedereen het voorval tot zijn ware verhoudingen terug kan brengen. Het spreekt vanzelf dat ik het activisme met alle kracht bestrijd. Ik heb nooit de gelegenheid laten voorbijgaan om dit te zeggen en het is zeer natuurlijk dat ik dit heb gedaan op de verjaardag van de koning. De activisten zijn er, goddank, niet in geslaagd hun slechte voornemens ten uitvoer te brengen; ze zijn te pletter gelopen tegen de vaderlandslievende trouw der bevolking en tegen de volmaakte verstandhouding tussen de uitgeweken Walen en Vlamingen, zowel als tussen de Vlaamse en Waalse soldaten aan het front. Ik ben geen ogenblik van mijn gedragslijn afgeweken. Ik wijs elke poging van de hand, of ze van Waalse of Vlaamse zijde komt, om in België hervormingen tot stand te brengen met behulp van de vijand. Het talenvraagstuk behoort tot de binnenlandse politiek. Het is aan ons, Belgen, om het zelf op te lossen. En ik heb de absolute overtuiging dat we het op een duurzame wijze zullen oplossen. Degenen onder onze landgenoten, die zich de moeite hebben gegeven om diep in het talenvraagstuk door te dringen met het streven om de toekomst van het land door de eenheid te verzekeren, stemmen heden overeen om toe te geven dat de oplossing bestaat in de verwezenlijking van een volkomen gerechtelijke en feitelijke gelijkheid tussen onze twee nationale groepen, Walen en Vlamingen, zowel als tussen de taal van deze groepen. De Vlaamse en Waalse bevolkingen moeten elk met hun taal en eigen gezag op intellectueel gebied, alsmede in hun materiële ontwikkeling te krijgen. In de beide

taalgebieden moet de morele eenheid der sociale klassen door de gemeenschap van taal worden verzekerd en elke taalgroep moet in ons openbaar leven dezelfde vrijheid en dezelfde eerbied genieten.

Dit programma van nationale eenheid is gemakkelijk te verwezenlijken; het tast de vrijheid, noch de rechten van personen aan, doch het verzekert, op het gebied der taal, aan alle burgers, behalve de gelijkheid van rechten, de gelijkheid ten opzichte van de noodzakelijke hulpbronnen, die elke Belg in staat zal stellen om zijn krachten en zijn maximum aan kennis aan de grootheid van het land te wijden.

Dit programma is trouwens noch persoonlijk, noch nieuw. Het is het programma, dat onlangs in het schitterende protest van de Vlaamse persoonlijkheden en verenigingen in het bezette land tegen de kuiperijen der activisten is geformuleerd. Het is ondertekend door mannen van verschillende politieke richting, zoals de hoogleraren E. Vliebergh en August Vermeylen en de afgevaardigde Louis Franck en Borginon. Ik vind het weer in het eerste nummer van januari 1918 van het Vlaams-Belgisch verbond, orgaan van de vereniging van die naam, welke in Nederland door van Cauwelaert en Hoste is opgericht. Deze overeenstemming is niet verwonderlijk, daar het programma van de oorsprong van de Vlaamse Beweging zelf dateert.

Wat mij betreft, ik heb het lang voor de oorlog en gedurende mijn loopbaan verdedigd. Indien het vroeger had gezegevierd, zou het land veel onenigheid bespaard gebleven zijn. Het is niet door onze landgenoten bestudeerd en de Vlamingen zijn overigens zo onverstandig geweest om het de Walen niet voldoende te doen kennen. Een aantal van dezen hebben er zich bij aangesloten, zodra ze er kennis van hadden genomen. De misdaad van de activisten is geweest, om zich tot Duitsland te wenden, teneinde bepaalde

gedeelten van het programma, alsmede hervormingen te verwezenlijken, die de Vlamingen nooit hebben gevraagd.

In het Belgisch dagblad geeft L. du Castillon een uiteenzetting van de verschillende stromingen, die tijdens de oorlog in de Vlaamse beweging tot uiting zijn gekomen. We ontleen er een en ander aan:

Belgicisten: de overgrote meerderheid der Vlamingen, in en buiten België, staat achter de enige nationale regering van koning Albert. Die loyale Vlamingen, aan wie men geen afstand noch verloochening van hun Vlaamse gedachten heeft gevraagd, evenmin als aan de aanhangers van onze politieke partijen, blijven als deze, stipt de godsvrede trouw. Ze wachten de bevrijding van België af om hun eisen te doen gelden en voldoening te verkrijgen langs grondwettelijke weg. De taalpolitiek van Duitsland in België, de separatistische politiek der activisten, de lessen en ondervindingen van de oorlog, hebben hen overtuigd, dat de staatkundige eenheid van België, gesteund op de gelijkheid van beide stammen, die het rijk uitmaken, onontbeerlijk is voor het herstel, het voortbestaan en de toekomst van het Belgische vaderland, alsook van de rust en vrede in Europa. Het spreekt dus vanzelf, dat het taalseparatisme, onder welke vorm ook, bij hen uit den boze is en dat zij er zich principieel tegen verzetten.

Het Belgisch Dagblad vertegenwoordigt de denkbeelden der belgicisten.

Passieven en activisten: indertijd verdeelde men de Vlamingen in twee groepen, de passieven en de activisten. Die benamingen zijn niet meer juist. De passieven van vroeger zijn activist geworden naarmate de oorlogskans zich ten gunste van Duitsland wijzigde en de schijnbare macht der activisten in het bezette land toenam, ten nadele van België.

Opportunisten: eens noemde men passieven de volgelingen van de kamerleden van Cauwelaert, Vandeperre en Huysmans in het buitenland. Thans zijn zij eenvoudig opportunisten geworden. Ze zeilen in de wateren van het activisme, al laveren ze nog langs de Belgische kant. Huysmans, die vóór Stockholm beweerde dat de activisten niets betekenden, is sindsdien aanhanger van een soort bestuurlijke scheiding in het ministerie van wetenschappen en letteren geworden en voorstander van het internationaliseren van de Vlaamse kwestie op het vredescongres. Van Cauwelaert vindt ook geen bezwaar in de internationalisering der Vlaamse kwestie. Tevens gaat hij verder op separatistisch gebied dan zijn vriend en strijdmakker Huysmans. Hij deinst er niet voor terug het Belgisch leger thans reeds te verdelen in Vlaamse en Waalse regimenten, zoals hij ook thans bij eenvoudige decreetwet andere ingrijpende hervormingen op taalgebied wil afdwingen door hun agitatie onder de Vlaamse geïnterneerde militairen, die hij aanzet om politiek mee te doen, hetgeen verboden is.

Unionisten en Jong Vlamingen: de activisten zelf zijn in twee hoofdgroepen en tal van sekten verdeeld. De Unionisten zijn aanhangers van de bestuurlijke en politieke scheiding. Het verband tussen Vlamingen en Walen kan slechts economisch zijn. De Unionisten, die de kleine minderheid van de Raad van Vlaanderen uitmaken, zijn vooral Antwerpenaars. Culturele en politieke scheiding is hun leuze. Hun orgaan is het weekblad De Eendracht en de Gazet van Brussel. De Jong Vlamingen, de (Vlaamse) Sinn-Feiners, zijn de radicalen. Zij zijn niet alleen aanhangers van de bestuurlijke scheiding, die hun een reactionaire maatregel lijkt, maar van de politieke zelfstandigheid van Vlaanderen, als staat, hertogdom, koninkrijk of republiek, zonder België, wiens naam zelf moet verdwijnen en gans afgescheiden van het Walenland. Die radicalen zijn geen voorstanders van een Zollverein met Duitsland. Onder de

meest bekende Jong Vlamingen bevinden zich René de Clercq, de Cneudt, Verhulst en August Borms. De organen der Jong Vlamingen zijn Het Vlaamse Nieuws en Ons Land. De meeste activisten zijn Groot-Nederlanders en verkeren in de waan dat Nederland kan en zal helpen om de Vlaamse strijd te doen zegevieren, desnoods met een diplomatieke of militaire tussenkomst in België.

4 mei 1918

Vrij België deelt mede:

De heer van Cauwelaert heeft in verband met de Vlaamse kwestie, een langdurig onderhoud gehad met zijne majesteit de koning (der Belgen). Wij menen geen onbescheidenheid te begaan door de mededeling, dat de heer van Cauwelaert van dit onderhoud een uitmuntende indruk heeft meegedragen.

Vrij België bevat deze week weer een artikel van Frans van Cauwelaert, Vrede door Recht geheten, waarvan dit het slot is:

De Vlaamse gedachte bedreigt België en bedreigt de Walen niet echt. Integendeel. We willen met de Walen in broederlijke eendracht leven, onder wederzijdse eerbiediging van ons volledig taalrecht. We willen de Belgische grondvesten hechter maken en aan de ontwikkeling van onze nationale grootheid de volheid geven van onze Vlaamse kracht. Daartoe is evenwel nodig dat wij, Vlamingen, als enkeling en als stam, de volheid van ons Belgisch staatsburgerschap kunnen uitoefenen zonder onze Vlaamse persoonlijkheid te verminken.

De enige onverzoenlijkheid welke de Vlaamse Beweging in ons Belgisch huishouden stelt, is deze tussen de Vlaamse gedachte en een taalpolitiek, welke de anti-maatschappelijke voorrechten van enige ontvlaamste Vlamingen hoger stelt dan de levenskrachten van

een geheel volk en welke de staatseenheid denkt te versterken door de veralgemening van de hybridische beschaving, waarvan Brussel de hoofdzetel is. De culturele onvruchtbaarheid van deze politiek is bewezen. Haar staatkundige gevaren zijn dichtbij genoeg gekomen om te worden getest door wie ze op een afstand niet heeft zien naderen. De eentaligheid van het jaar 1830 en het bilinguïsme waarin ze is ontaard, zijn onherroepelijk failliet. De enige redding van onze staatkundige eenheid is de erkenning van de culturele eenheid van België en de aanpassing van ons openbaar en bestuurlijk leven aan dit natuurfeit.

Het is echter van het hoogste belang dat de regering niet langer zou dralen om deze waarheid tot de haren te maken en tot richtsnoer te nemen van haar handelingen. Er moeten daden komen.

6 mei 1918

Omtrent de vergadering van de Raad van Vlaanderen van 25 en 26 april deelt men ons onder meer het volgende mede:

De Raad van Vlaanderen heeft het ontwerp van verordening, betreffende het middelbaar onderwijs, in behandeling genomen, waarbij het beginsel dat de landstaal de voertaal moet zijn bij het onderricht, ook voor de onderwijsinrichtingen van middelbare graad, wordt aangenomen en toegepast. Bij de bespreking werd voornamelijk gezocht naar de geschikte middelen om ook de onderwijsinrichtingen voor meisjes, waar de toekomstige Vlaamse moeders uit de burgerij door het verfransingstelsel van hun volk totaal worden vervreemd, tot de vervlaamsing te nopen. Het ontwerp werd in zijn geheel goedgekeurd.

In verband met de vervlaamsing van het lager en middelbaar onderwijs, was ook het ontwerp van verordening betreffende de

toelating tot openbare ambten en bedieningen, het voorwerp van bespreking. De raad is eenstemmig van mening dat voortaan openbare ambten in bedieningen van staat, provincie of gemeenten, en in het algemeen alle openbare bedieningen in Vlaanderen, slechts mogen toevertrouwd worden aan personen die het bewijs geleverd hebben, dat ze de Nederlandse taal voldoende machtig zijn.

In het tweede gedeelte der zitting van vrijdag werd algemeen het verlangen te kennen gegeven dat, bij de door de staking der magistratuur in het leven geroepen toestand, de gelegenheid zou worden waargenomen, om het recht in Vlaanderen te hervormen, voornamelijk wat betreft het gebruik van de Nederlandse taal bij de rechtspleging. Een voorstel in die zin, neergelegd door de heer Rafael Verhulst, werd verwezen naar de afdeling justitie.

Naar aanleiding van een motie, ingediend door de heer Debondt, strekkende bij de bevoegde overheden aan te dringen op het verlenen van een bijzondere duurtetoeslag aan de onderwijzers, ontstond een belangwekkende bespreking over de geldelijke toestand van de staatsbedienden in het algemeen, en de onderwijzers in het bijzonder. De heer L. Meert, gevolmachtigde voor financiën, wees er op, dat de onderhandelingen betreffende het verlenen van duurtetoeslagen aan het personeel vertraging hebben ondergaan, door de staking in het departement van financiën.

De Raad was eenstemmig van oordeel dat nogmaals de aandacht van de bevoegde overheid zou worden gevestigd op de erbarmelijke toestand waarin de staatsbedienden en ambtenaren, en ook de leden van het onderwijzend personeel zich bevinden.

7 mei 1918

Het "Bulletin officiel des lois et arrêtés pour la Wallonie" (nummer 32 van 23 april) bevat de benoemingen van 59 nieuwe ambtenaren voor de Waalse ministeries te Namen.

In het ministerie van kunsten en wetenschappen werden onder meer benoemd: tot algemeen bestuurder, dienstdoend algemeen secretaris: dr. Henri Henquinez; tot algemeen bestuurder: Oscar Colson; tot afdelingshoofd: Maurice Taminiau en Paul Massenet.

In het ministerie van binnenlandse zaken: tot afdelingshoofd; Hendrik Conscience Antheunis; tot onderbureeloverste: Albert Ruth.

In het ministerie van rechtswezen: tot bestuurder: dr. Octave Lamotte; tot afdelingshoofd: Edouard Olivier; tot bureeloverste: Armand Cabut en Gustave Descamps; enz.

11 mei 1918

Het gerecht tegen het separatisme in België.

Men deelt ons mede:

We waren in de gelegenheid kennis te nemen van de notulen van de algemene vergadering van het hof van beroep te Brussel op 7 februari, in welke vergadering besloten werd de leden van de Raad van Vlaanderen te vervolgen.

Het stuk, dat niet van historische waarde ontbloot is, bevat onder meer het volgende:

"De heer voorzitter, waarnemend eerste voorzitter, geeft enige mededelingen omtrent de dagorde van de vergadering en de oorzaken, die er aanleiding toe gaven; hij besluit deze mededelingen door aan het hof voor te leggen dat het bijeen werd geroepen om te beraadslagen omtrent de vraag of er redenen bestaan om, in deze

omstandigheden, gebruik te maken van zijn recht toegekend door artikel 2 van de wet van 20 april 1810. Deze vraag werd ter stemming gelegd en eenparig bevestigend beantwoord.

"Dientengevolge neemt het hof de volgende beslissing:

"Gezien de aanklacht gedaan door twee leden van het hof omtrent zekere handelwijzen, redevoeringen en beslissingen uitgegaan van een groep personen, die de titel van "Raad van Vlaanderen" aanneemt, en die de onafhankelijkheid en de zelfstandigheid van een deel van het nationaal grondgebied heeft uitgeroepen;

"Aangezien de aangeklaagde feiten gepleegd zijn door Belgen en voorgevallen zijn binnen de omschrijving van het hof; dat ze voorkomen als misdrijven en overtredingen voorzien en gestraft o.m. door de artikelen 104, 105, 109, 110 van het strafwetboek, door de artikelen 2 en 3 van het decreet van 20 juli 1831 en het artikel van de wet van 23 maart 1891;

"Aangezien het ongehoord zou zijn dat de justitie haar loop niet zou hebben om te zorgen voor het beletten van overtredingen van zulke zware aard tegen in zwang zijnde wetten, noch dat men zou toelaten dat, ten profijte van de daders, het grondwettelijk principe van de gelijkheid van alle Belgen voor de wet zou geschonden worden;

"Aangezien de heer procureur-generaal verklaart tot nog toe geen geregeld rechtsonderzoek te hebben ingespannen in verband met de aangeklaagde feiten;

"Aangezien, in deze omstandigheden, het aan het hof, in vergadering van al zijn kamers tegelijk, toekomt in te grijpen, het openbaar ministerie de steun van zijn autoriteit te geven, en daartoe gebruik te maken van de macht, die artikel 2 van de wet van 20 april 1810, aan de hoven van beroep toekende, opdat zij, in hun onderlinge

gebieden, de geregelde gang zouden verzekeren van de strafgerechtigheid, gelijk voor allen;

Om deze redenen,

In aansluiting en uitvoering van bovenstaande tekst, het hof, in algemene vergadering van de verzamelde kamers,

Draagt op aan de heer procureur-generaal, daartoe opgeroepen en op deze bijeenkomst aanwezig, opsporingen en vervolgingen in te spannen tegen de daders, mededaders en medeplichtigen van bovenvermelde feiten; en behoudt zich voor de heer procureur-generaal opnieuw op te roepen om hem verslag te laten uitbrengen omtrent de vervolgingen, die zouden aangevangen zijn tot uiting van deze opdracht..."

Het stuk is ondertekend: J.B. Vain en H. Levy Morelle.

15 mei 1918

Waals activisme.

Men meldt ons:

Met een schuchterheid en bescheidenheid, die bij het gedrag van de Vlaamse activisten afsteken, echter met argumenten die Vlaamse passivisten en activisten blijven verbluffen, zetten de Walen hun scheidingspolitiek voort. Onlangs werd u het manifest der roerige "Ligue wallonne du Brabant" in haar hoofdlijnen medegedeeld; meer bezadigd in haar woorden is de proclamatie van een pas en opzettelijk gesticht "Comité de défense de la Wallonie", dat echter nog steeds gewaagt van "Vlaamse overheersing". Nu is het ongetwijfeld waar, dat sommige klachten, hoofdzakelijk van activistische zijde, over Waalse overheersing buitensporig zijn, en dat

de Vlamingen er zelf de schuld van dragen, indien zij bij de Walen achterstaan – hun politiek beleid en hun doortastendheid stonden steeds bij die der Walen achter; zij zijn het immers die, door een zelfde partij al te lang aan het bewind te behouden, aan die partij een soort onstrafbaarheid verzekerd hebben. Men kan het er tevens voor houden dat de klachten van de ene als van de andere zijde elkaar neutraliseren, en dat het schijnbaar onrechtvaardig gebruik der staatsgelden te wijten kan zijn aan occasionele behoeften. Het blijft niettemin een onweerlegbare waarheid dat de vrijzinnige en socialistische Walen lang niet te klagen hebben van een katholiek staatsbeheer ... aan hetwelk men zeker nooit te vergaand flamingantisme kon verwijten. Verheugen er zich de Vlaamse activisten dan ook in, Waalse geestverwanten te ontmoeten, de leidende overwegingen van die genoten zijn minder naar hun zin. En wie, Waal of Vlaming, geen activist is, overweegt zeker niet om het te worden, als hij bemerkt dat die heren tot een identiek einddoel komen langs de weg van beschouwingen, die regelrecht tegen elkaar ingaan.

Wat de Vlaamse activisten bij hun Waalse partijgangers eveneens en misschien nog meer ergert is, dat deze lang niet zo doortastend zijn als zij. Althans deze van het "Comité de Défense Wallonne". Deze immers menen:

"Dat de Walen, wiens voorouders een overwegend aandeel hebben gehad in de vorming en in de organisatie van België, te allen tijde met nadruk hun vaste wil hebben te kennen gegeven, deze staat te handhaven;

"Dat de oorlogvoerenden aan weerskanten het eens zijn dat aan België bestaansrecht in de grote familie de naties toekomt".

Ze beroepen zich echter eveneens op het zelfbeschikkingsrecht; op de oude ras- en taalgeschillen in datzelfde België; op de onmogelijkheid, de Belgen tot één ras te versmelten; op het "feit" van de bestuurlijke scheiding en de eraan verbonden voordelen; en anderdeels op het nut van een loyale en hartelijke verstandhouding van Walen en Vlamingen", onder het regime van hun "politieke gelijkheid" en met de overtuiging, dat eendracht macht maakt, om ten slotte de vereniging der twee onafhankelijk geworden volkeren na te streven als beste behartiging van België's toekomst. Waarop ze hun manifest eindigen met de resumerende uitroep: "Leve het vrije Wallonië in het onafhankelijke België!"

Men ziet het: hier zingt men een toontje lager dan onder de tenoren van het Vlaamse kamp. Men schijnt het tevens eens geworden over wat men eigenlijk wil. Onder de Vlaamse activisten lijkt dit maar niet te kunnen gebeuren. Over die ongewisheid werd u hier een en ander medegedeeld; niet alles echter. Zo verluidt het, dat de activisten van het gevangenenkamp te Göttingen, zoals men weet, ijverig bewerkt door de heren van de Raad van Vlaanderen, zij het ook met minder schitterende uitslag dan zij voorgeven, – het verluidt, zeg ik, dat deze Belgische, maar afvallige soldaten, eerst de persoonlijke unie onder een zelfde vorstehuis toegedaan (de liefde voor koning Albert zit er ondanks alles diep in, en van daar is ook aan de redding te verwachten), thans menen, dat de onafhankelijke vrijstaat Vlaanderen de ideale oplossing is, op grondslag van een federatie, waar Holland, Vlaanderen met inbegrip van Frans-Vlaanderen, en Wallonië eenheden van zouden zijn. Of ook deze "vrome wens" ons verder brengt!

Intussen wordt die ongewisheid blijkbaar als zeer pijnlijk gevoeld door de meeste Vlaamse activisten, en ... Is het de Raad van Vlaanderen, die er voor aangesproken wordt. Van deze eist men "daden", die maar niet schijnen te kunnen komen: er is immers het

struikelblok van de Duitse bezettingsmacht, die, wat men ook doet, baas blijft.

Of is het als een "daad" te beschouwen, dat de commissaris voor wetenschap en kunst, dr. Josuah de Decker, hoewel niets meer dan consulent van de Duitse overheid, urbi et orbi laat afkondigen, dat hij, tweemaal per week, te Brussel en Gent, audiëntie verleent, – als een echte minister? ...

Men schrijft ons:

Het zal de lezer misschien interesseren te vernemen dat een der nieuwe activistische, door de Duitsers aangestelde schepenen der stad Gent, de heer Fornier, ingenieur, die na lange tijd afgezien te hebben van alle Vlaamsgezindheid, zich weer flamingant voelde worden toen hem een hoogleraarschap in het vooruitzicht werd gesteld, een schoonzoon is van wijlen professor Jan ten Brink.

De activistische terreur wordt voortgezet: na Louis Franck, is nu Masson, het hoofd der Waalse liberale fractie in de Belgische kamer, gevangen genomen. Sedert enkele dagen zit hij vast in de gevangenis van Bergen. Wat zijn verder lot zal zijn weet men nog niet, maar kan men raden. De Belgische kamerleden, die enig gezag bezitten, staan immers de activisten in de weg, en moeten er dus uit geruimd worden ...

Naar uit de activistische blaadjes blijkt, die het weer eerst een paar weken na datum vermelden, heeft de Raad van Vlaanderen, in een vergadering, gehouden op 28 maart jl., besloten, dat de Vlamingen voortaan geen andere naam aan hun vaderland zullen mogen geven dan de naam Vlaanderen. Een van die blaadjes vermeldt het als volgt: wij nemen deze aankondiging over als een activistische steekproef:

"Aan al de Vlamingen, hier en elders, zij thans het woord herinnerd, door J. Vuylsteke in 1862 reeds neergeschreven:

"België met onze rechten, zo niet onze rechten zonder België." (Hierbij dient er aan herinnerd, dat in 1862 nog geen enkele in hoofdzaak Vlaamse taalwet tot stand was gekomen).

"Deze bewuste belijdenis, door alle bewuste Vlamingen thans verkondigd, heeft haar bevestiging gevonden in de Raad van Vlaanderen, op witte donderdag 1918.

"En overtuigd, doordrongen zelfs van wat wij zo dikwijls schreven, namelijk dat onoverwinnelijke vijandschap bestaat tussen het verfransende en centraliserende België met antinationale politiek; tussen België, – Engels bolwerk op het vasteland; België, – Frans departement met een koning als prefect en ministers als onderprefecten – en Vlaanderen, ons vaderland:

"Overwegende dat de naam België slechts verwarring kan stichten en mensen aanzetten om te geloven dat ze Belgen kunnen zijn en met Germaanse trouw gehecht blijven aan een simpele aardrijkskundige benaming door diplomaten zonder liefde, in 1830 de wereld ingeschopt.

Is vanaf 28 maart 1918 slechts Vlaanderen de naam van ons vaderland."

16 mei 1918

Men schrijft ons:

in een mededeling, verschenen in de N.R.C. avondblad van gisteren (15 mei) omtrent het wegruimen van de benaming België, wordt de toedracht van de zaak niet volledig en daardoor niet zonder

eenzijdigheid weergegeven. Het is niet juist, dat de activistische bladen omtrent deze kwestie niet het volle licht zouden hebben laten schijnen. Uit die bladen blijkt trouwens dat deze kwestie niet tot zulk een scherpe oplossing werd gebracht als door de actief gewordenen onder de passieven nu beweerd wordt op gezag van een verwoed activistisch blaadje.

Het meest ernstige blad van de activisten "De Eendracht" – dat zich tot taak stelt de latere samenwerking tussen de activisten en de nu krachtig ijverende passieven voor te bereiden – heeft over de vergadering van de Raad van Vlaanderen van 18 maart II. uitvoerige en zeer bepaalde mededelingen verschaft. Op de dagorde van deze vergadering stond onder meer als tweede punt: "De naam van België wordt opgeruimd". Uit de gedachtewisseling hieromtrent bleek dat men ook in het vooruitstrevend milieu van de Raad van Vlaanderen nog steeds niet tot een akkoord kon komen omtrent de betekenis van de reeds uitgeroepen zelfstandigheid van Vlaanderen. Aan de naamafroeping namen 71 leden deel; er waren 44 ja-stemmers, 24 nee-stemmers, en drie onthoudingen. De 27 laatsten verklaarden zich beslist voorstanders van een herstel van België op grondslag van een persoonlijke of reële unie: dit is achteraf nog gebleken uit de brieven van dr. Claus en dr. Tamm in Het Vlaamse Nieuws en uit artikelen in de Gazet van Brussel en in De Eendracht. De meeste ja-stemmers waren van mening dat men zonder bezwaar de naam België kon verzwijgen om de nadruk te leggen op die van Vlaanderen; doch dit impliceerde nog geenszins, dat Vlaanderen geheel van Wallonië moet afgescheiden worden.

22 mei 1918

Het "Wet- en verordeningsblad voor Vlaanderen", bevat een beschikking van de Duitse gouverneur-generaal in België, houdend de samenstelling van de Vlaamse Mynraad.

Worden benoemd: tot voorzitter: dr. E. ver Hees, algemeen secretaris van het Vlaams ministerie van nijverheid en handel;

Tot raadsheren: dr. Albert van Steenberghe en dr. Joris Meysmans;

Tot ereraadsleden: Frans van Autryve, rustend ministeriebestuurder; dr. Paul Bellefroid; dr. A. Henderickx, volksvertegenwoordiger; prof. dr. Alfons van Roy.

In een artikel in het Vlaamse nieuws (Antwerpen) van 9 mei staat o. m. te lezen: "De oplossing van het Vlaamse vraagstuk is de oplossing op internationaal gebied van het Belgisch probleem, en op een ogenblik, dat de wapens beslissen, moeten de Vlamingen, die het roer in handen namen, eensgezind kunnen verklaren: we willen niet geannexeerd worden, en wat de politiek der activistische partijen aangaat, vloeit daaruit voort: we zullen geen toestanden in het leven roepen die tot annexatie bij een grote mogendheid moeten leiden."

4 juni 1918

Men meldt ons:

Om redenen die niet officieel bekend zijn gemaakt, is de zogenaamde afgevaardigde voor het rechtswezen van de zogenaamde Raad van Vlaanderen, de heer Flor. Heuvelmans, voormalig kamerlid, daarna beambte bij de griffie der Belgische kamer, en eindelijk politierechter te Antwerpen, afgezet.

De staatsvorm van onafhankelijk Vlaanderen.

Men schrijft ons:

Het wil met de zelfstandigheid van de staat Vlaanderen blijkbaar niet goed vlotten: zelfs onder de activisten kan men het niet eens worden over de vraag, wat daarvan moet worden. Over één punt slechts

bestaat geen twijfel meer, doch dit is een negatief punt. Niemand twijfelt er nog aan, zelfs niet onder de ultra's der partij, hoe deze laatsten ook zouden tegenstribbelen: de autonomie van Vlaanderen is niets meer dan een "wens", rondom de groene tafel op te lossen. Dat aan die tafel ook activisten zullen zitten: het zal ook al niet meer dan een "wens" zijn. Vast staat intussen, dat de Belgische regering er wel haar woordje zal mee te spreken hebben, en dat de activistische politiek er geen heil te verwachten heeft dan van de machtspositie der Duitsers, die intussen misschien andere en grotere belangen aan die tafel zullen te verdedigen hebben, ook als ze overwinnaar mochten zijn. Dit alles maakt van de activistische beweging een nogal precair, een utopisch iets. Dat voormalige Belgen daarbij vergeten moeten wat hun vaderland, ook het Vlaamse deel daarvan, onder de Duitse overrompeling geleden heeft, en de zege moeten wensen aan de wapens van de overrompelaars, moge "realpolitik" zijn: sympathieker wordt het er niet om...

Intussen weten de activisten niet goed, hoe hun "wens" er voorlopig eigenlijk zal uitzien. Veel belang heeft dat wel niet, althans niet voor het ogenblik. Interessant is echter wel, vast te stellen, dat de verbroekeling onder de reeds niet zo heel talrijke aanhangers van de Vlaamse zelfstandigheid steeds in omvang wint, dat de kloof die ze in tenminste twee fracties scheidt dieper en breder gaat gapen.

Het is begonnen op de vergadering van de Raad van Vlaanderen, waar besloten werd de benaming België af te schaffen. Dit besluit werd unaniem met algemene stemmen aangenomen: een belangrijke minderheid, aan wiens hoofd dr. Claus staat, meende dat men van een feitelijk verbond met Wallonië, hoe dat verbond ook mocht heten, niet moest afzien. De minderheid oordeelde, zeer terecht, dat Vlaanderen bij zulk verbond economisch alle profijt heeft; ze deed tevens redenen gelden van opportunistische aard: het Vlaamse staatsidee is, ook in Vlaanderen, nog steeds niet populair: a

fortiori dan ook niet in Europa, – en het is immers Europa, en niet het Vlaamse activisme, dat Vlaanderens toestand in de toekomst moet vaststellen. Die heren voelen dan wel voor een autonomie van Vlaanderen, maar, evenals de Walen van het "Comité de défense wallonne", wensen ze tevens persoonlijke, en zelfs reële unie met Wallonië. Daar wilden de ultra's onder de activisten echter niets van weten: ze merken eveneens zeer terecht op, dat hiermee heel de strijd voor Vlaanderens zelfstandigheid, waar sommigen, als René de Clercq, hun bloed voor stortten en andere, als Borms, de martelaarskroon van verwachtten, op niets uitliep, en dat zoveel, weliswaar vet betaalde, opoffering nodeloos zou verspild zijn geweest. Toen het er dan ook op aan kwam, op bedoelde vergadering een schrijven te beantwoorden van het Waals activistische "Comité de défense", dat de Raad van Vlaanderen tot samenwerking uitnodigde, was het verzet hevig, al liep het op geen feitelijke resultaten uit. En sedertdien bestaan er onder de activisten twee partijen: die der opportunisten of unionisten, en die van Jong-Vlaanderen. De strijd tussen beide blijft voorlopig hoofs, al voelt men nijd en spijt, die er achter zitten. De indruk, die de niet-activist er van ontvangt, en hij hoeft daarom nog geen optimist te zijn, is, dat bewuste unionisten zich zonder veel tegenstribbelen zouden neerleggen bij het herstel van België, mits er een oplossing kwam van de Vlaamse taalkwestie – universiteit, toepassing en aanvulling der taalwetten, enz. – en een onderzoek naar de wenselijkheid van bestuurlijke scheiding, alsook naar vaststelling van de taalkundige status van Brussel: een onderzoek, waar geen enkel pacivist zich tegen zou kanten. De aanhangers van Jong-Vlaanderen, zij kunnen niet meer terugkrabbelen: daarvoor zijn ze te ver gegaan in hun ... toegeven aan de Duitsers, – dewelke hen intussen deerlijk laten schieten. Symptomatisch verwijt hun een unionist wat hij noemt hun "schrik voor België". En andere unionist wijst hen er op, hoe zwak een staat Vlaanderen tegenover Duitsland zou staan, terwijl een

soevereine staat Wallonië, die weldra steun zou moeten zoeken bij Frankrijk, het Franse gevaar tot aan de poorten van Brussel zou brengen, niet alleen in zedelijk, maar ook in feitelijk opzicht.

De Jong-Vlamingen zijn dan ook woedend, al durven zij nog de tanden niet tonen: de voornaamste, meest gezaghebbende leden van de Raad van Vlaanderen zijn immers unionisten. Een Jong-Vlaams blaadje smeekt en hersmeekt dan ook, dat men het debat om Gods wil zou sluiten. Maar andere, wel erg Jong-Vlaamse krantjes schijnen maar niet te kunnen zwijgen: één ervan eist tucht, meer tucht, tucht op zijn Duits, zoals het zelf zegt (daar moet men bij echte Vlamingen mee aankomen!). En Leo Picard, de vader toch van het activisme, wordt voor een "verwaterde" gescholden, omdat hij, de leer van zijn meester Pirenne indachtig, durft menen dat in België, laat staan in Vlaanderen en in Wallonië, de staatsmacht nooit de cultuur heeft vastgesteld; dat de staat er, meer dan waar ook, "voor een goed deel zijn macht ontleent aan onpolitieke factoren", en verder schrijft: "zo komt men voor een dilemma te staan: ofwel volledige staatsinrichting, slechts onder militair geweld in stand te houden, ofwel handhaving der bestaande organisatie, maar met taalhervormingen die het oude in hoofdzaak laten bestaan (wat de oppositie veel minder krachtig maakt) en gedragen wordt door een sterke opinie in het land". Het maakt de Jong-Vlamingen nijdig, dat Picard het tweede verkiest, – dat hem zo dicht bij de inzichten de pacivisten brengt, al moeten deze hem blijven verwijten, taalhervormingen uit Duitse handen te hebben aanvaard, wat het tegendeel van een "sterke opinie in het land" ten voordele van de hele Vlaamse Beweging teweeg moest brengen! Die fout wil hij blijkbaar goed maken, daar hij zegt: "niet door de inrichting van een volledige Vlaamse staatsmachine, die slechts door vreemd geweld zou kunnen in stand gehouden worden, en dus geen factor van verzoening mag heten, zal het activisme zijn dubbele taak: een

actieve deelneming van het Vlaams element aan de Belgische politiek bevorderen, en tussen Havre en Berlijn als bemiddelaar optreden, kunnen vervullen." – Geen twijfel, of de meeste unionisten denken als Picard, al durven zij het niet zeggen misschien ...

Intussen moet volledigheidshalve nog medegedeeld worden, dat volgens een Antwerps blaadje tussen unionisten en Jong- Vlamingen nog een derde groep dient gesteld: de katholieke groep Vrij Vlaanderen, die het centrum van de Raad van Vlaanderen uitmaakt. Moet deze de verzoening brengen? De geschiedenis leert ons dat dit van centrumpartijen, ondanks de beste wil ter wereld, niet te verwachten is.

8 juni 1918

Volgens het Office Belge in Den Haag heeft de hoofdraad van de Belgische boerenbond, die meer dan 56.000 landbouwers uit Vlaanderen vertegenwoordigt, met algemene stemmen een motie aangenomen, die verzet aantekent tegen de zogenaamde uitroeping van Vlaanderens zelfstandigheid door een groepje mannen, die daartoe niet bevoegd zijn.

13 juni 1918

Uit de Vlaamse Beweging.

(Na het zelfstandig verklaren van Vlaanderen).

Onze medewerker schrijft:

Geen feit, zo belangrijk in het huidig stadium van de ontwikkeling der Vlaamse beweging, als het "uitroepen" van de politieke zelfstandigheid van Vlaanderen door de Raad van Vlaanderen, de 20^e januari 1918. Ik zou zelfs durven beweren, dat bezwaarlijk gedurende

de oorlog nog een ander feit van even grote betekenis voor de Vlaamse Beweging kan voorvallen. Was deze uitroeping van Vlaanderens zelfstandigheid gedaan door personen, die werkelijk een volmacht ontvangen hadden van de Vlaamse bevolking in België, door personen die inderdaad door deze bevolking gekozen werden, anders dan bij toejuicing op een of andere bijeenkomst van vooruitstrevende flaminganten zelf, dan zou het de meest verdragende gevolgen hebben voor de staatkundige en economische belangen van de bevolking van België ... en omliggende landen. Voorlopig laat het zich aanzien, dat deze gevolgen grotendeels zullen beperkt blijven binnen het gebied van de Vlaamse Beweging zelf. Het feit dat een deel, hoe gering ook, van de bevolking overgaat tot zulke maatregel op een ogenblik, waarop de vijand het land bezet houdt, impliceert tal van te voorziene consequenties voor het activisme en stelt bovendien de hele Belgische bevolking in al haar geledingen, en niet in het minst de Belgische regering, voor de verplichting, zich over de opgeworpen kwesties onvoorwaardelijk uit te spreken.

De activisten kunnen zich vooralsnog verheugen in deze uitslag van een politiek van het mes op de keel. Ze laten niet na, hun genoegen uit te spreken, omdat nu de aandacht "van de wereld" gevestigd is op de Vlaamse Beweging. Of dit naderhand een reden van verheugenis voor de Vlamingen zal mogen heten, kan zeer betwist worden; hoe de oorlogskansen ook keren, men zal nog af te rekenen hebben met de meningen en niet minder met de gevoelens bij de bevolking in België, en moest de regering van Duitsland, bij wie activisten om hulp vragen, en die van Engeland, tot wie actieve niet-activisten zich onlangs gericht hebben, er zich ooit toe laten overhalen om een oogje in het zeil te blijven houden ook na de oorlog, dan is het einde van de moeilijkheden, die daaruit voor de Vlaamse Beweging en de mensen in België kunnen voorspruiten, nog niet te overzien.

Laten we ons echter niet verleiden tot profeteren. Wat reeds voorviel als onmiddellijk gevolg van de daad der durvende activisten, leent stof genoeg tot overdenken.

We kunnen nu al vaststellen, dat deze daad heel wat helderheid gebracht heeft in de troebele toestand, zoals die zich in België was gaan voordoen. Men krijgt ook een altijd maar duidelijker inzicht in de verschillende nieuwe stromingen van de Vlaamse Beweging.

In de eerste plaats zijn de meest vooruitstrevende activisten nu geraakt tot een toppunt van hun durf. Hoezeer ze ook roemen op het praktische van hun politiek, toch hebben ze het moeten afleggen tegenover de sluwheid van de Belgische magistratuur, die er op uit was, om door de Duitsers zelf te laten bewijzen, dat de activistische politiek onder hun directe bescherming staat. Dit was een kink in de kabel.

Men herinnert zich nog het tragikomisch intermezzo van de vervolging, ingespannen door het Belgisch gerecht tegen de door de Duitsers aangestelde gevolmachtigden van de Raad van Vlaanderen. Ze werden beschuldigd van het beramen van een aanslag op de staatsinrichting en gevangen genomen ingevolge een beslissing der verenigde kamers van het hof van beroep. Enkele uren daarna stelde de Duitse overheid hen weer op vrije voeten. De magistraten, die tegen hen opgetreden waren, werden op hun beurt gevangen genomen en naar Duitsland vervoerd. De Belgische rechterlijke orde kwam daartegen in opstand, met het gevolg dat de Duitsers – die het bij geen halve maatregelen laten – Duitse tribunalen inrichtten, waar recht gesproken wordt in het Duits, – echter voor zover de Belgen hun zaken bij deze tribunalen aanhangig te maken.

De wrevel, daardoor ontstaan, valt niet zozeer op de Duitsers, dan wel of de activisten en kaatst terug op de gehele Vlaamse Beweging.

Tegen deze wrevel zal de uiterste linkervleugel van het activistisch leger het ten slotte moeten afleggen, zelfs al mochten de Duitsers het in de oorlog winnen. Gebeurtenissen als deze zijn voor de meeste mensen voldoende, om zich een blijvend oordeel aan te maken omtrent de verhouding van de vooruitstrevende activisten tot de Duitse overheid. Feitelijk bewijzen ze niets meer, dan dat de activisten in bescherming genomen worden door de Duitsers. Men zal echter zijn toevlucht moeten nemen tot andere bewijsgronden dan deze, als men onomstotelijk de overtuiging wil vestigen, dat deze activisten handlangers zouden zijn van de Duitsers. Sluit men enkele avonturiers buiten, die bij dergelijke revolutionaire toestanden steeds optreden, dan is er nog geen enkele reden, om te twijfelen aan de oprechtheid van de Vlaamse strijders, die zeggen: "we willen noch Duitsers noch Fransen worden, maar Vlamingen blijven." Er zijn tal van activisten, voor wiens morele waarden men stellig kan instaan en die niet van zulk gehalte zijn, dat ze geheime bedoelingen laten schuilgaan achter loyaliteitsverklaringen. Maar nogmaals, de massa is steeds gauw klaar met haar oordeel, en het uiterste activisme staat nu tegenover dit oordeel.

Het centrum van de activistische partij wil behoedzamer vooruit: het bestaat uit tal van nieuwe professoren aan de Gentse hogeschool, uit meer bezadigde flaminganten, uit de flinkste koppen onder de activisten. Ze blijven op de achtergrond, spreken niet nodeloos, wachten hun tijd af. Hun ideaal blijft een gezamenlijk landsbestuur – of althans een koning – voor België, en de gehele administratie in de volkstaal bij de Vlamingen evengoed als bij de Walen. Ze hopen – en hebben die hoop meermaals uitgesproken – de eendracht in de Vlaamse gelederen weer te kunnen herstellen. Ze heten zichzelf nu de unionisten.

En zachtere schakering nog is de partij van die passieven buiten het bezette gebied, die er voor bedanken nog langer bij de pakken te

zitten, en zich steeds meer in het politiek strijdperk hebben laten stuwen. Hun programma hebben ze opgemaakt. Ze lieten het goedkeuren op een bijeenkomst van het Vlaams-Belgisch Verbond in Den Haag, en door de aan hen verkleefde bladen in Engeland en aan het Belgische front. Ze willen het doordrijven met of tegen de Belgische regering. Men mag zich niet vergissen: tussen deze strijdende flaminganten buiten het bezette gebied en vooruitstrevende flaminganten, die met de bezettende macht in aanraking komen, is onder meer nog dit grote onderscheid dat de eerste het ontvangen van het Vlaamse recht uit de handen van de landsvijand blijven afkeuren.

Daarnaast staan de flaminganten, die de godsvrede trouw willen blijven en alle Vlaamse politieke actie als gevaarlijk achten, omdat zij menen dat in deze richting geen woord kan gezegd worden, geen daad gesteld, die de vijand niet zou uitbuiten ten voordele van zijn scheidings- en verzwakkingspolitiek in België. Ze verkiezen het besprongen België trouw te blijven in de beproeving, ze verklaren aan de zijde te staan van hun volk, ook van hun Vlaamse mensen uit alle standen, wars van alles waar de Duitsers de hand toe lenen, en, samen met de vertegenwoordigers van alles wat naam en gezag heeft in de oude Belgische wereld – volksvertegenwoordiging, provinciale en gemeenteraden, magistraten en dergelijke – hebben ze, in het bezette gebied, geprotesteerd tegen het zelfstandig verklaren van Vlaanderen, in een brief aan de gouverneur-generaal. In deze brief, betuigden zij hun trouw aan het Vlaamsgezind programma, en er blijkt duidelijk uit dat zij – in tegenstelling met de groep der actieve passieven – de strijd om hun rechten niet willen hervatten, zo lang de vijand hun land in zijn macht heeft. De volstrekt passieve Vlaamsgezinden buiten België schijnen het in de laatste tijd niet nodig geacht te hebben, collectief op te treden. Ze zwijgen. Of

dit zwijgen iets anders kan beduiden dan laksheid of ongegrond vertrouwen in de Belgische regering, zal de tijd moeten uitmaken.

Het Vlaamsche Nieuws van 8 juni schrijft:

"Het mag wel een verheugend feit in de Brusselse Vlamingenwereld genoemd worden, dat de boekerij van Volksofbeelding, afdeling volksontwikkeling, ondanks haar kort bestaan van enige weken, nu reeds de belangstelling van velen ondervindt. Want in verhouding tot de voorraad boeken, die nu nog klein is (er zijn er meer dan 1000 bij de binder) is het getal der uitleningen reeds betrekkelijk groot.

Aanmoedigend voor het bestuur is het, dat de belangstelling in de boekerij zich ook openbaart in het schenken van boeken.

Dit alles duidt erop, dat de boekerij, om een gewone uitdrukking te gebruiken, in een bepaalde behoefte te Brussel voorziet.

"Het roert alom in Vlaanderen en niet het minst in het verfranste Brussel."

20 juni 1918

Ingezonden stuk.

Geachte redactie,

De opvattingen van Frans van Cauwelaert zijn aan zijn vrienden voldoende bekend, opdat ik hier uitdrukkelijk zou verklaren, dat hij bij geen enkele gelegenheid de inmenging van Engeland in de Vlaamse aangelegenheden of de internationalisering van de Vlaamse kwestie door de tussenkomst van Engeland voorgestaan heeft.

Dit enkel woord mag nu volstaan, naar aanleiding van de tendentieuze berichten, welke in sommige bladen uit troebele bron verschijnen.

Met dank voor de opneming,

Hoogachtend,

Julius Hoste jr.

21 juni 1918

Uit de Vlaamse beweging.

De Jong-Vlamingen.

Van onze medewerker:

Beetje bij beetje hebben onderscheidene activistische stromingen zich een bedding gevormd. Wie dit uitgaan in verschillende richtingen zou willen voorstellen als een ontbinding van het activisme, vergist zich deerlijk of bedriegt opzettelijk hen, die hem van advies wil dienen. Het is alleen waar, dat die stromingen nog niet gaan door afgedijkte, blijvende beddingen; ze zoeken nog een beetje hun weg zoals de stromen het deden in onze lage landen: zich verenigend tussen eigen aanslibbingen, overvloeiend, zich uitbreidend, om dan weer, langs geheel andere wegen, hun wateren heen te sturen, en, met de aanwas van andere stromen, ten slotte ruime waterwegen uit te maken.

Geen activist te goeder trouw of, bij zijn partij kiezen voor het activisme, ging hij uit van de overweging: de tijden zijn rijp; nu of nooit moeten wij onze slag slaan; nu kunnen wij van de Belgische regering de inwilliging van onze eisen afdwingen; we willen er haring of kuit van hebben; blijft de regering tegenstreven, dan ... Een

dreigend gebaar kwam er wel bij, doch tot welke daden men zou overslaan: wie had daar ook ernstig over nagedacht? Alleen een paar jonge drijvers, die de Vlaamsche Post opstelden, wisten bepaald wat ze zouden doen en hadden ook de moed om het te zeggen: ze zouden hun rechten willen veroveren, al moesten ze daartoe de hulp van vrienden inroepen. Wat werden toen deze jonge mannen door de leiders, die konden spreken, zo niet verketterd, althans als het ware vernietigd met hooghartige spot! En hoeveel van die leiders staan nu waar die jongeren reeds drie jaar staan?

De ontwikkeling van het activisme gebeurt met de onweerstaanbare consequentie van het vanzelfsprekende, en in oorlogstempo. Het eigen gouvernement had laten verstaan dat de tijden minder dan ooit geschikt waren om de gevraagde, diep ingrijpende wijzigingen in het nationale staatsleven in te voeren. Ze verkozen die te laten invoeren door de volkswil zelf, zodra deze zich vrij kon uiten in het Belgisch parlement. Kende de Belgische regering wel de mentaliteit van de radicale flaminganten? Ze rekende er zichtbaar op, dat de flaminganten, die uit vaderlandsliefde haar beslissing billijkten, ze ook allemaal met kracht tegen de ongeduldige partijgenoten zouden durven verdedigen. Dit was een vergissing, alleen verklaarbaar door het feit dat zij ook geen begrip had van de macht, die de activisten in het Vlaamsgezind milieu konden ontwikkelen. De activisten stoorden zich niet verder aan de Belgische regering, ze gooiden het over een andere boeg en de vaart van hun beweging was niet meer te stuiten. Het ving aan met een begin van culturele zelfstandigheid door het stichten van een Vlaamse hogeschool. Het ging verder met een administratieve scheiding, waarin de meeste activisten niets anders zagen dan een aanpassing van het bestuur aan de taalnoodwendigheden van twee taalgebieden in België. De bestuurlijke scheiding moest aanleiding geven tot politieke scheiding, tot de afscheiding van Vlaanderen, los van het Waalse taalgebied,

geheel zelfstandig, met eigen bestuur, eigen wetgevende en uitvoerende macht.

Daarheen hadden de radicale voorlopers, de Jong-Vlamingen, reeds lang koers gezet. Al bij de aanvang van de oorlog spraken ze over iets dergelijks, en in hun congres van 13 mei 1917 eisten zij openlijk het stichten van een zelfstandige staat Vlaanderen. Het hele jaar 1917 door, vernam men de weergalm van bekeerlingen en van activistische leiders tot deze idee. Hun verklaringen gingen alle in de eerste plaats tegen de Belgische regering en kwamen in hoofdlijnen neer op het grondbeginsel, dat de eerste leider van de Vlaamsche Post vroeger voorgestaan had en nog in zijn De Vlaamse Gedachte van 1 september 1916 duidelijk had geformuleerd: "Naarmate België sterker wordt naar buiten zal dus het Belgicisme, dat in zijn hoogste uitingen Frans is, versterkt worden en zullen Vlaanderens ontwikkelingsmogelijkheden inkrimpen."

De door de Duitsers ingestelde Raad van Vlaanderen bespoedigde de zaak, en snel volgden de daden elkaar op. De 11^e november 1917 verklaarden de voornaamste leden van die raad, op een vergadering der activisten te Brussel "de Haverse regering als vervallen" en spraken zij zich uit ten voordele van de politieke zelfstandigheid van Vlaanderen. In zijn vergadering van 22 december 1917 besloot deze Raad van Vlaanderen de zelfstandigheid van Vlaanderen uit te laten roepen, en uit zijn schoot koos de Duitse overheid een aantal "gevolmachtigden", die het bestuur der Vlaamse ministeries op zich namen. Een verordening van 1 januari 1918, verschenen in het wet- en verordeningsblad van 26 maart 1918, bepaalde dat, met ingang van 1 januari 1918, de geldmiddelen van het Vlaams en Waals bestuursgebied afzonderlijk zouden beheerd worden. Het was de indeling van België in twee geheel zelfstandige gebieden.

Een aanmerkelijk aantal activisten willen dit paard van Troje nog niet binnenhalen; ze zullen zich afzijdig houden of mettertijd in de maalstroom meegerukt worden. De anderen schrikken voor het avontuur terug: de leuze van zelfstandigheid is voor hen te aantrekkelijk. Doch zulke leuzen zijn gemakkelijker te aanvaarden dan in werkelijkheid om te zetten. Omtrent de wijze van toepassing lopen de meningen uiteen, ook onder de activisten, die voor geen consequenties van hun eenmaal aangenomen zienswijze achteruit wijken, ook onder de leden van de Raad van Vlaanderen.

Men wist niet best wat men aan die zelfstandigheid had, en de commissie der gevolmachtigden bestudeerde de zaak verder en bracht in de vergadering van de Raad van Vlaanderen op 28 maart 1918 een stelsel vooruit, dat opheldering moest brengen. Dit stelselprogramma bestaat uit drie negatieve en drie positieve punten. De negatieve zijn: de status-quo ante is onmogelijk, de naam België wordt opgeruimd; Vlaanderen kan zich niet aansluiten bij een economische na-oorlog. De positieve punten zijn: politieke zelfstandigheid voor Vlaanderen met eigen regering en eigen vertegenwoordiging naar buiten; vrijheid van Vlaanderen om zijn toekomstige betrekkingen te regelen volgens de natuurlijke ligging van het land; Vlaanderen verwacht voor zijn vrijheid en zijn toekomst Duitslands steun bij een internationale politieke regeling van het Vlaamse vraagstuk.

Al deze punten werden bij eenparigheid door de 82 aanwezige leden – op de 92 leden van de Raad – aangenomen. Behalve het punt van het "opruimen" van de naam België. Aan de naamafroeping hieromtrent namen 71 leden deel: 44 bracht een ja-stem uit, 24 zegden neen, 3 onthielden zich. Zij, die de naam België niet willen opruimen, verklaarden zich aanhangers van een herstel van België op grondslag van een persoonlijke of reële unie tussen de beide taalgebieden. Leden van de Raad van Vlaanderen verzwijgen zelfs

niet dat onder hen, die het voorstel van de gevolmachtigden aannamen, velen in de mening verkeerden dat het alleen om een naam, en niet om een begrip ging, dat men liever meer van Vlaanderen dan van België zou spreken, en nog geen bepaalde afscheiding van de Walen bedoelde. De unionisten hebben naderhand, zelfs in het openbaar, hun zienswijze verdedigd tegenover de vurigste Jong-Vlamingen, die ze noemen "de geestdriftige, over-geestdriftige" leden van de Raad van Vlaanderen. Intussen hebben de minder geestdriftige leden er het bijltje toch bij neergelegd. Hoe zwak ook nog het politiek inzicht moet zijn van de meer bezadigde activisten blijkt uit het feit dat, terwijl in die vergadering van de Raad van Vlaanderen het zelfstandig-staan van Vlaanderen, onafhankelijk van België, slechts met een geringe meerderheid werd aangenomen, onmiddellijk daarna met 52 stemmen voor, 12 tegen en 10 onthoudingen, de eis goedgekeurd werd, dat Vlaanderen een eigen buitenlandse vertegenwoordiging zou bezitten. Een eigen buitenlandse vertegenwoordiging is de uiting van de meest soevereine zelfstandigheid van Vlaanderen, geheel los van het oude België, en die wordt door heel wat meer leden aangenomen van de zelfstandigheid tout-court.

Terecht heeft de heer A. Brijs onlangs, als voorzitter van het laatste Jong-Vlaams congres te Brussel, de verklaring kunnen afleggen: "We kunnen over onze invloed tevreden zijn: de Raad van Vlaanderen werkt langzamerhand "ons" programma uit."

De talen in het Belgische leger.

Het besluit van koning Albert der Belgen om bij het Belgische leger voor de duur van de oorlog een commissie in te stellen, die de strikte toepassing moet verzekeren van de wet van 2 juli 1913 betreffende het gebruik van de talen in het leger, alsook van de beschikkingen genomen ter uitvoering van die wet, berust op de overweging, dat

het wenselijk is eenvormigheid te brengen in de toepassing van die beschikkingen en noodzakelijk de werking van die beschikkingen te controleren en dat slechts een centraal orgaan dat resultaat kan bereiken.

Het koninklijk besluit bepaalt het volgende:

De samenstelling van de commissie is als volgt:

Voorzitter: een opperofficier, te benoemen door de minister van oorlog, op voorstel van het hoofd van de generale staf. Leden: een officier per leger- of cavaleriedivisie. De leden worden benoemd door het hoofd van de generale staf, op voorstel van de bevelhebbers van de legerafdelingen.

De commissie is bestendig. De voorzitter en de leden van de commissie blijven hun ambt bekleden: de voorzitter gedurende heel de tijd van zijn tegenwoordigheid bij het veldleger, de leden gedurende heel de tijd van hun aanwezigheid in hun respectieve legerafdeling.

De voorzitter en de leden moeten een grondige kennis bezitten van de twee nationale talen.

De bevoegdheid van de commissie is bepaald als volgt:

- a) toezicht over de maatregelen van toepassing, genomen krachtens de wet van 2 juli 1913 over het gebruik der talen in het leger en der schikkingen die er uit volgen. Dit toezicht wordt, volgens de gevallen, op stukken of ter plaatse uitgeoefend;
- b) verslagen en voorstellen aan de minister van oorlog aangaande haar bijzondere rol;

- c) studie van alle aanvragen of voorstellen, die aan de commissie zouden gedaan worden tijdens het toezicht en uitwerking van daaruit spruitende verslagen, overzichten of ontwerpen.

De commissie wordt onder het rechtstreeks gezag van de minister van oorlog gesteld. De voorzitter staat in betrekking tot de minister, voor alles wat de dienst van de commissie betreft, onder verantwoordelijkheid van het hoofd van de generale staf. Een van de leden, dienstdoende als secretaris, aangeduid door de voorzitter, is met de briefwisseling gelast.

Het hoofd van de generale staf moet volgens de bevelen van de minister van oorlog, de taak van de commissie op zo'n brede schaal als mogelijk is, vergemakkelijken.

22 juni 1918

De activistische propaganda in het kamp te Göttingen.

Havre, 21 juni. Officieel. Uit verklaringen van Belgische soldaten, die verblijf hebben gehouden in het kamp te Göttingen blijkt, dat er in dat kamp, waar sedert 1917 activistische propaganda gevoerd wordt, nauwelijks 20 propagandisten op 3000 krijgsgevangenen te vinden zijn. Dit is te meer opmerkelijk omdat het kamp te Göttingen sterk bewerkt is door prof. Stunge, aan wie opgedragen was verdeeldheid onder de krijgsgevangenen te zaaien en omdat het herhaaldelijk door leden van de Raad van Vlaanderen bezocht wordt.

Havre, 21 juni. Op voorstel van de minister van oorlog heeft de Belgische regering besloten, aan de instructie-inrichting voor onderofficieren bij de infanterie te Gaillon (Noordwest-Frankrijk) een Vlaamse afdeling in het leven te roepen.

23 juni 1918

In de Echo Belge verklaart Charles Bernard met nadruk dat de heer Frans van Cauwelaert zich wel degelijk tot de Engelse regering heeft gewend om steun te krijgen voor het verwezenlijken van de Vlaamse eisen. Zulks in strijd met de mededeling, welke de heer Julius Hoste Jr. donderdag 11. tot ons blad heeft gericht, waarin hij uitdrukkelijk ontkende dat van Cauwelaert de inmenging in de Vlaamse aangelegenheden of de internationalisering van de Vlaamse kwestie door de tussenkomst van Engeland heeft voorgestaan.

Charles Bernard wijst er op dat, wat ook de meningsverschillen der Belgen over de Vlaamse kwestie mogen zijn, zij op één punt eensgezind zijn, namelijk dat de kwestie door en tussen de Belgen moet worden geregeld. De Vlamingen zijn geen klein volk, dat door een grote natie wordt onderdrukt en dat alleen door hulp van buiten van zijn onderdrukkers zou kunnen worden bevrijd. Integendeel, in België hebben de Vlamingen de meerderheid. Het algemeen kiesrecht, verbeterd door het meervoudig stemrecht, begunstigt veeleer de kleine Vlaamse landbouwer ten nadele van de Waalse arbeider. De Vlamingen nemen een overwegende positie in de kamer en in de raadgevende regeringslichamen in. Ze zijn de meesters ... Men begrijpt zelfs niet, hoe de Vlaamse kwestie onder deze omstandigheden ooit zou kunnen worden geïnternationaliseerd en het onderwerp zou kunnen vormen van een debat op de toekomstige vredesconferentie.

Schrijver zegt verder, dat een Belg, die een openbaar ambt bekleedt en wiens verantwoordelijkheid dientengevolge groter is dan die van elk ander, het heel natuurlijk heeft gevonden om zich tot een vreemde mogendheid te wenden, ten einde haar steun te verkrijgen bij de oplossing de Vlaamse kwestie. De heer Frans van Cauwelaert beweert, het kabinet te Londen voor zijn denkbeelden te kunnen winnen.

Na de redenen te hebben nagegaan, die tot de stap van van Cauwelaert hebben geleid, (vrees voor Franse invloed in Vlaanderen), zegt schrijver, dat Engeland noch Frankrijk de Vlaamse belangen in het bijzonder zullen behartigen, daar de achting van deze beide landen zich zonder onderscheid naar alle Belgen, Vlamingen en Walen, richt. Op het vredescongres zullen Frankrijk en Groot-Brittannië slechts één regering erkennen: de Belgische regering en één volk: het Belgische volk.

In een naschrift verklaart Bernard, dat hij het aan de heer van Cauwelaert overlaat, om in zijn artikel de aanhalingstekens te plaatsen bij de zinnen, waarin hij (van Cauwelaert) de tekst van het memorandum erkent, hetwelk hij de Britse regering heeft toegezonden.

25 juni 1918

Een verklaring van de Raad van Vlaanderen.

Berlijn, 24 juni. De Raad van Vlaanderen heeft, volgens een mededeling van het Centraal Vlaams Persbureau, in een plenumzitting de volgende verklaring aangenomen, welke aan de gouverneur-generaal van België is toegezonden:

Sedert de 3^e maart 1917, de dag, waarop de Duitse rijkskanselier onze gedelegeerden de plechtige mededeling heeft gedaan, waarin aan het Vlaamse broedervolk Duitslands krachtige en duurzame bescherming, ook na het sluiten van de vrede werd toegezegd, is meer dan een jaar verlopen. Nog staat de wereld met de wapens in de hand, nog strijden de legers der tegenstanders met verbittering, doch de successen van de Duitse wapens in het intussen verlopen tijdperk doen ook hen, die tot dusver nog twijfelden, de uiteindelijke overwinning van Duitsland nabij schijnen. We hebben van meet af

aan vertrouwen gesteld in onze Duitse stamgenoten en wenden ons tot het broedervolk in de overtuiging dat het bij zijn successen in het oosten en op de slagvelden in Frankrijk het stamverwante Vlaamse volk niet zal vergeten.

Steunend op de krachtige ontwikkeling, welke de gedachte aan een vrij en zelfstandig Vlaanderen sedert de verklaring van de Duitse rijkskanselier bij ons te lande heeft ondergaan, heeft de Raad van Vlaanderen de 22^e december 1917 tot de zelfstandigheid van Vlaanderen besloten en hij verkondigde daarmee het oude doel der Vlaamse Beweging opnieuw in een plechtige vorm.

Ons Vlaamse volk is een onterfd en onderdrukt volk. De eeuwenlange heerschappij van een nationaliteit en cultuur, die ons vreemd waren, heeft de hartslag van onze vaders tot stilstand gebracht. Doch hij, wiens ogen het karakter van ons volk vermogen te erkennen, hij, die zijn stem kent, ziet thans hoe het wezen van ons volk zich weer een uitweg baant: een jubelend losbreken van een nieuwe bewuste volkskracht.

Duizenden hebben in de zittingen en bij de nieuwe verkiezingen van de Raad van Vlaanderen het recht van hun stam en hun vrijheid geëist, vele duizenden moeten nog zwijgend hun hoop verbergen, daar hun toekomst nog onzeker voor hen ligt.

In noodweer heeft het Duitse leger de bodem van ons land betreden. In de loop van de oorlog hebben de Vlamingen, ondanks de harde offers, welke aan de bewoners van het bezette gebied zijn opgelegd, ingezien dat niet het Duitse rijk hun ware vijand is, maar de Belgische regering. Niettegenstaande de moeilijke omstandigheden, waarin de bezettende macht zich bevindt, heeft het Duitse bestuur aan de Vlamingen de verwezenlijking van hun wensen op het gebied van taal, school en bestuur gebracht. De Belgische regering daarentegen

heeft alle wensen van het Vlaamse volk slechts met een hooghartig "neen" beantwoord. Naar wij uit de mond van krijgsgevangen Vlamingen vernemen, vervolgt ze nog heden onze broeders, wanneer deze zelfs niet meer verlangen dan onder aanvoering in hun moedertaal in de strijd en in de dood te worden gevoerd.

Wij weten daarom dat een in haar oude machtspositie herstelde Belgische regering, ook al zou zij aan de vredestafel de Duitse beschermer van Vlaanderen gouden bruggen van schone beloften voor de Vlamingen bouwen, voor ons Vlamingen slechts Belgische haat, voor onze cultuur Franse spot, voor ons staatkundig leven Engelse voogdij en voor ons economisch bestaan Amerikaans kapitaal met Amerikaanse schuldeisers zal brengen. Een prijsgeven aan Frankrijk, Engeland en Amerika zou ons volk tot verval brengen, zijn aard te gronde richten en zijn geschiedenis te niet doen.

In deze ernstige stonde vertrouwen wij, als een volk dat onafhankelijk wil zijn, op Gods hulp, op onze onwrikbare vastberadenheid en op Duitslands krachtige wil en heldere blik op de toekomst. Vlaanderen, dat economisch, politiek en strategisch aan de drempel van Duitsland is gelegen, weet dat zijn zelfstandigheid door Duitsland gewaarborgd is, doch dat deze niet zonder Duitslands hulp tot stand kan komen. Deze zelfstandigheid is slechts dan verzekerd en voor altijd in de toekomst een onaantastbare grondslag van ons volksbestaan, wanneer zij een politieke zelfstandigheid is, die eigen wetgevende lichamen, een eigen regering en een eigen rechterlijke macht bezit die het ons mogelijk doen zijn onze politieke, economische en culturele belangen in de zin te behartigen als de natuurlijke bestemming van ons land vereist.

In het volle bewustzijn van de verantwoordelijkheid tegenover ons volk, geloven wij daarom dat Vlaanderens bevrijding van elke verfransende macht, ook Duitslands bevrijding van een vijandige

bedreiging beduidt. Stamgemeenschap, geschiedenis en zelfbehoud wijzen Duitsland en Vlaanderen naar hetzelfde doel: een vrij, zelfstandig Vlaanderen.

27 juni 1918

Ingezonden stuk.

's-Gravenhage, 25 juni 1918.

Geachte redactie,

In het nummer van 23 juni jongstleden schrijft de Nieuwe Rotterdamsche Courant:

"In de Echo Belge verklaart Charles Bernard met nadruk, dat de heer Frans van Cauwelaert zich wel degelijk tot de Engelse regering heeft gewend, om steun te vragen voor het verwezenlijken van de Vlaamse eisen. Zulks in strijd met de mededeling, welke de heer Julius Hoste jr. donderdag laatstleden tot ons blad heeft gericht, waarin hij uitdrukkelijk ontkende, dat van Cauwelaert de inmenging in de Vlaamse aangelegenheden of de internationalisering door de tussenkomst van Engeland heeft voorgestaan."

Mag ik u vragen, in verband daarmee, onder de ogen van uw lezers te brengen wat ik schreef in "Vrij België" van 21 juni, dat mede als aanvulling kan beschouwd worden van een ingezonden stuk in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 20 juni:

"Laat ons de rollen toch niet omkeren. De zaken doen zich voor als volgt: in allerlei bezoldigde diensten zijn verkapte of onbeschroomde tegenstanders van het Vlaamse volk ingeslopen, die er des te slechter werk verrichten, daar zij de Belgische nationaliteit bezitten en de toestand gebruiken om zelfs bij vreemden voor hun anti-Vlaamse

denkbeelden stemming te maken en hun bedreigde kastenvoorrechten door verwerpelijke middelen te verdedigen. Die "vaderlanders" zijn er op uit in die kringen een rol te spelen, maar zo de wereld zelfs in oorlogstijd.... een schouwtoneel is, dan zijn het vooral de Vlamingen, die vanwege die heren hun deel krijgen.

Indien men de franskiljons moest involgen, – wij bedoelen hier niet de Walen, want deze laatsten hebben door de band rasgevoel genoeg om dergelijke praktijken te veroordelen –, dan zou gans de macht van de entente tegen het Vlaamse volk moeten gekeerd worden. Die ongezonde neiging bestond trouwens reeds voor de oorlog, toen de tegenstanders van de Vlaamse beweging er maar voortdurend Frankrijk bij sleurden.

Wat was daarvan het gevolg? Bij de Vlamingen een heropgewekt wantrouwen tegenover Frankrijk, een vertroebeling der wederkerige verhoudingen, waartegen zelfs helderziende Fransen, zoals de heer Roland, voorzitter van de kamer van koophandel te Brussel, opkwamen, die de Vlamingen in het gelijk stelden. Zo daaraan hier herinnerd wordt, dan is het ook, omdat ik onder de meest besliste flaminganten behoorde, die op de Vlaamsgezinde betogingen, o.m. op de Guldensporenfeesten, de veroordelen tegenover het Franse volk bestreden en elk romantisme hadden afgezworen om de opbloei van het Vlaamse volk te betrachten als zaak van diep menselijk recht en algemeen sociaal belang.

En thans, al gaat de Vlaamse kwestie rechtstreeks alleen onze landgenoten aan, zou het dan geen dubbele plicht zijn, tegen alle in het donker wroetende invloeden in, onze Vlaamse zaak te verdedigen en voor te staan, opdat ook de wereldopinie haar des te beter zou leren kennen als een drang naar recht geboren uit de ziel van een volk?

Indien van Cauwelaert zulks gedaan heeft tegenover de Engelse regering, uit spontane wil of daartoe uitgenodigd door een vertegenwoordiger van de regering, dan verdient hij onze dank. Alle Vlamingen zullen het daarover eens zijn.

We hebben inderdaad tot plicht ridderlijke bondgenoten voor de Vlaamse gedachte te zoeken overal, – overal behalve bij diegenen, die de Vlaamse vlag willen gebruiken om ons te verknechten of die er slechts op uit zijn hun plannen op onze rug te verwezenlijken.

Langsheen de Noordzee moeten vrije volkeren leven. Dat vergt de wereldvrede, en er is niets, dat de Vlamingen meer kan steunen, dan een belangloos meevoelen met hun heiligste verzuchtingen.

Zich in dat meevoelen verheugen is allesbehalve een vreemde inmenging willen uitlokken. Hebben we hier, in Nederland, terwijl de omstandigheden het zo gemakkelijk maakten, aan het stamverwante volk gevraagd zich in onze zaken te mengen? We deden het niet, zowel op grond van het nationaal belang als van praktische overwegingen. Er is niets gevaarlijker dan vreemden in zijn zaken te brengen. Zelfs wanneer ze het goed menen, begaan ze noodzakelijk blunders, omdat ze zich in de gemoedsstemming niet kunnen inwerken van degenen, die ze willen helpen.

Maar het kan niet genoeg herhaald worden, dat er tussen een politieke bemoeizucht en een sympathiek meevoelen, dat kan groeien tot een morele steun, een merkelijk verschil bestaat.

Een volk, dat in oorlog is, verspeelt geen enkele sympathie, die zijn vrijheid, zijn recht en faam kan ten goede komen. Waarom zouden wij, Vlamingen, het doen?

Wat de aanleiding tot het misleidend geschrijf betreft, – het stuk, dat "L'Echo Belge" verklaart gelezen te hebben en waarvan het "Belgisch

Dagblad" getuigt, dat het onder de hoede van diplomaten berust – zal Frans van Cauwelaert zelf wel beantwoorden.

Maar, vermits "L'Echo Belge" beweert een stuk in zijn bezit te hebben (wat voortvloeit uit de verklaring van het blad, dat het aan de heer van Cauwelaert overlaat "om in zijn artikel de aanhalingstekens te plaatsen bij de zinnen, waarin hij de tekst van het memorandum herkent"), is het middel zeer eenvoudig, om op die zaak het volle licht te laten schijnen. "L'Echo Belge" moet het stuk openbaar maken in zijn geheel.

Daaruit zou blijken:

1°. Dat "L'Echo Belge" en andere bladen, die sinds jaar en dag ten dienste staan van de meest verwerpelijke plannen, welke tegen het Vlaamse volk gesmeed worden, en slechts hun tegenhanger vinden in het activisme, nauwe voeling houden met personen, die inzage hebben van stukken, die in gezantschappen berusten. Wat een zeer bedenkelijk verschijnsel is.

2°. Dat er voor ondergetekende, die de opvattingen van Frans van Cauwelaert voldoende kent, geen aanleiding kan bestaan, om op zijn verklaring terug te komen, dat van Cauwelaert "bij geen enkele gelegenheid de inmenging van Engeland in de Vlaamse aangelegenheden of de internationalisering van de Vlaamse kwestie door de tussenkomst van Engeland voorgestaan heeft."

Het spijt mij de Nieuwe Rotterdamsche Courant om opneming van dit nieuw stuk te moeten vragen, maar het was immers uw medewerker, die tegen Frans van Cauwelaert het nieuwe tendentieuze werk heeft ingeleid, waarvan van Cauwelaert zelf wellicht tot dusver nog niet eens kennis heeft kunnen nemen.

Hoogachtend,

Julius Hoste Jr.

(Het geldt hier meer een "nuance". In de mededeling, die de heer Hoste aan het blad heeft gezonden schreef hij dat de heer van Cauwelaert "bij geen enkele gelegenheid de inmenging van Engeland in de Vlaamse aangelegenheden heeft voorgestaan", terwijl hij in zijn artikel in vrij België, hetwelk hij citeert, de mogelijkheid niet ontkent dat de heer van Cauwelaert tegenover de Engelse regering, "uit spontane wil of daartoe uitgenodigd door een vertegenwoordiger van die regering" de Vlaamse zaak heeft verdedigd. – Redactie Nieuwe Rotterdamsche Courant)

28 juni 1918

De nieuwe proclamatie van de Raad van Vlaanderen.

De nieuwe proclamatie van de Raad van Vlaanderen, (gepubliceerd in het blad van dinsdagochtend) krijgt slechts enig belang wanneer men ze aanziet als een factor van de binnenlandse strijd in Duitsland om het oorlogsdoel gevoerd.

Om het zeer duidelijk uit te drukken, zou men zelfs mogen zeggen, dat de hele Raad-van-Vlaanderen-politiek, uit de laatste tijd slechts een chantagemiddel is van de Duitse annexionisten tegen die Duitse politici die, al streven zij wel naar politieke macht, toch – of liever juist daarom – nog niet alles van militair geweld verwachten.

Men wil te Brussel en te Berlijn aan het Duitse volk doen geloven, dat het niet alleen in strijd zou zijn met het nationale eigenbelang, maar ook met de politieke zedelijkheid, om het Vlaamse volk, dat zich bij monde van zijn leiders vol liefde met lichaam en ziel aan Duitsland aanbiedt, niet onder blijvende voogdij te nemen.

Daartoe zijn proclamaties als de nu laatst gepubliceerde nodig; daartoe worden zij door de gevolmachtigden van de Raad van Vlaanderen opgesteld en door de meerderheid van die raad zelf – er is gelukkig nog een protesterende minderheid – aangenomen.

Hoe is het zover kunnen komen?

Het was slechts natuurlijk en het zal door latere historici als een feit moeten erkend worden, dat de Vlaamse Beweging in haar geheel – vertegenwoordigend de hele Vlaamse democratie – tegenover de oorlog een ander standpunt innam dan de Belgische nationalisten; niet alleen het activisme, maar ook de uitingen van Vlaams leven aan het front en onder de vluchtelingen en geïnterneerden leren ons dat. Vanzelf was er dus ook een eigen Vlaams oorlogsdoel volgens hetwelk met behoud van alles wat België voor de Vlamingen goeds in had aan de Belgische staat toch zoveel mogelijk moet worden ontnomen alles, wat de wil en de middelen om de bevolking tot een homogene nationaliteit te maken kon versterken. Wanneer dan bij het herstel van de staat naast andere hervormingen ook nog een definitieve oplossing aan het vraagstuk van de staats- en administratietaal zou worden aanvaard dan zou de oorlog niet geëindigd zijn zonder groot voordeel voor Vlaanderen en zonder mogelijkheden voor een – eigenlijk toch noodzakelijke – hernieuwing van de neutraliteit van België.

Die situatie, die Vlaanderen in zekere kwesties tot op zekere hoogte aan de zijde van Duitsland kon brengen, eiste een zeer behoedzame politiek; geen wonder dan ook dat aanvankelijk slechts zeer weinig Vlamingen – ze hadden zich immers nooit als politici doen gelden – voor zulk een taak te vinden waren.

Er zouden weldra echter andere leuzen voor de dag worden gehaald.

Eind 1915 besloot de Brussels-Duitse autoriteit zelf maar aan het vervlaamsen te gaan; vele Vlamingen konden niet weerstaan aan de lust om de lang gekoesterde idealen eindelijk verwezenlijkt te zien. Te Havre werden zij allen verketterd en daardoor meer en meer ter handhaving van de hun dierbare hervormingen of nieuwe instituten evenzeer als ter beveiliging van hun eigen toekomst uitsluitend op Duitslands macht aangewezen. Tegelijkertijd kwam dan ook de geestelijke besmetting van het nationaliteitsprincipe over Vlaanderen: alle leuzen van Polen, Tsjechen, Joegoslaven, Ieren, Finnen, Oekraïners, Balten, Armeniërs, enz., enz., werden ook leuzen voor het Vlaamse volk.

De Vlaamse meetings waren het enige opwekkende in de treurig drukkende dure tijd: de flamingantische jeugd – Groeningerwachten en dergelijke – werd dus makkelijk gewonnen, zodat men na zekere tijd in alle belangrijke plaatsen een "volksbeweging" voor een simplistisch nationalistisch programma kon "ensceneren".

De leiders wisten echter zeer goed, dat een onafhankelijke flamingantenstaat volstrekt niet levensvatbaar was, omdat de Vlaamse Beweging bij het volk slechts invloed had als taalbeweging en voorlopig nog over te weinig materiële macht beschikte om als drager van de staat te kunnen opkomen. De Duitse ambtenaren te Brussel, die de "leiders" van dichtbij aan het werk zagen, wisten het nog beter.

Langzamerhand en door bemiddeling van die Duitse bezettingsambtenaren (die, alhoewel velen van huis uit geen annexionisten waren, uit een gevoel van piëteit tegenover hun op menig gebied zeer degelijk werk, Duitsland toch niet graag zonder meer uit België zagen terugtrekken) ontstond er dan een band tussen het Vlaamse activisme – of tenminste de voornaamste leiders ervan – en het Duitse annexionisme.

Te Berlijn werd een Duits-Vlaamse vereniging gesticht met von Tirpitz als erevoorzitter en in Vlaanderen is, om dit annexionisme in het gevlei te komen, een op zijn minst belachelijke actie op touw gezet voor aanhechting van het zogezegd Nederlands deel van Frankrijk bij de Vlaamse staat.

Van toen af ging het activisme een zeer noodlottige gang.

Er worden nu steeds radicalere maatregelen genomen, waarbij steeds meer schepen worden verbrand, de weg naar een akkoord wordt opengebroken zodat, mocht het nog lang diezelfde kant uitgaan, Duitsland inderdaad voor de keuze zal staan: smadelijke aftocht of annexatie, triomf van het ultra-Belgische of chronische oorlogstoestand.

De heren van de Berlijnse Vlaams-Duitse vereniging kunnen daarbij in de handen klappen, maar wat dit voor Vlaanderen en voor Nederland en voor het Duitse volk zelf te betekenen heeft, is te duidelijk dan dat men niet al het mogelijke zou doen om het dreigende nog af te weren.

L. Picard.

29 juni 1918

In het Belgisch dagblad bespreekt Leon du Castillon de jongste verklaring van de Raad van Vlaanderen. Na er op te hebben gewezen, dat de verklaring diepe verontwaardiging heeft gewekt niet alleen bij de Belgen binnen en buiten het bezette gebied, doch ook bij de bondgenoten en bij de neutralen, zegt hij: in Nederland hebben wij zeer strenge woorden gehoord uit de mond van Hollanders, die sympathiseren met de Vlaamse Beweging, maar die er thans een hekel voor voelen wegens het Vlaams-Duits activisme.

Dan vervolgt de schrijver: de Belgen, hun geallieerden en de neutralen verlangen thans van de loyale Vlamingen ondubbelzinnige verklaringen en passende daden. Tegenover het nieuwe verraad van de Raad van Vlaanderen kan geen enkele Belg, wie hij ook zij en welke taal hij ook spreekt, nog passief en onverschillig blijven. Na de uitroeping van de bestuurlijke scheiding en de politieke zelfstandigheid van Vlaanderen door een raad, die volgens een activistisch blad "en petit comité" werd gesticht, had het bezette België verwacht, dat alle Belgen in het buitenland het heldhaftig voorbeeld van hun geknechte broeders zouden hebben gevolgd om verzet aan te tekenen tegen die schandelijke politiek.

Helaas! Men heeft niet geroerd in Engeland, in Frankrijk, zelfs niet onder de Belgen te Sainte Adresse. Weliswaar heeft men in Nederland zijn plicht gedaan.

Zullen de Belgen in het buitenland thans nog onverschillig blijven? Zal men thans, na de proclamatie van de Raad van Vlaanderen nog politiciers aantreffen, die uit het verraad munt willen slaan om een regering verbintenissen af te persen, die het Belgische volk niet kan, noch zal willen houden, omdat het niet werd geraadpleegd? Niet mogelijk.

En hij besluit: de trouwe flaminganten buiten België moeten spreken en handelen. Het is echter tijd, hoog tijd. Hun taal moet ondubbelzinnig zijn, helder als glas, zuiver als goud. Laveren is uit den boze. De Belgen van achter de draad eisen een daad van wilskracht en recht door zee, die des te gemakkelijker is, daar men hier en elders geen gevaar loopt gedepoteerd te worden als Louis Franck om een protest te ondertekenen of een ondubbelzinnig woord te spreken. Het is dus zelfs geen kranige daad. Het is alleen plicht tegenover het Vlaamse volk, dat door zijn strijden en lijden verdiend heeft alle recht

en gelijkheid te verkrijgen, en tegenover België, dat eendrachtig één en ongescheiden moet blijven.

30 juni 1918

Engeland en de Vlaamse Beweging.

We hebben onze lezers ingelicht over de polemiek, welke is ontstaan ten gevolge van de mededeling in verschillende hier te lande verschijnende Belgische bladen over het memorandum, dat het Belgische kamerlid Frans van Cauwelaert de Engelse regering nopens de Vlaamse beweging zou hebben toegezonden. Ook onze medewerker heeft hierop in zijn laatste kroniek gezinspeeld. In een brief van de heer Hoste in ons ochtendblad van 27 juni, waarin werd verzekerd, dat de heer van Cauwelaert bij geen enkele gelegenheid de inmenging van Engeland in de Vlaamse aangelegenheden heeft voorgestaan, doch waarin de mogelijkheid niet werd ontkend, dat de heer van Cauwelaert de Vlaamse zaak tegenover de Engelse regering heeft verdedigd, werd de Echo Belge gesommeerd om het desbetreffend memorandum openbaar te maken.

De Echo Belge publiceert thans een deel van het bewuste memorandum, waaraan wij het volgende ontlenu. Nadat de heer van Cauwelaert er op heeft gewezen, dat de Vlaamse kwestie ook de geallieerden, in het bijzonder Frankrijk en Engeland, moet interesseren, geeft hij uiting aan de vrees van het Vlaamse volk voor een Franse inmenging in de Vlaamse Beweging. Hij licht deze vrees nader toe door een aantal feiten van voor de oorlog aan te halen, toen de Franse regering (ten tijde van de tentoonstelling van Gent) een krachtige anti Vlaamse propaganda zou hebben gevoerd, mede om het vervlaamsen van de Franse hogeschool te Gent tegen te gaan. Hij meent, dat het Vlaamse land zijn morele integriteit moet

behouden, door de Vlaamse gedachte de gunsten te verschaffen, welke haar toekomen.

Hij vervolgt dan: "Dit is vóór alles de plicht der Belgische regering. Doch de Engelse sympathieën kunnen eveneens een kostbare steun zijn. Het is zeer natuurlijk, dat de sympathie van Frankrijk meer spontaan naar onze Waalse bevolking uitgaat, welke met Frankrijk door de gemeenschap van taal verbonden is. Engeland van zijn kant, moet zijn bijzondere aandacht wijden aan het Vlaamse deel van België en ik heb redenen om te verklaren, dat men in bepaalde politieke kringen in Duitsland zulk een handelswijze van Engeland vreest. Ik heb reeds vermeld, dat de Vlaming met gemak de Engelse taal leert, welke veel verwantschap met de zijne bezit. Hij koestert eveneens jegens Engeland een historische sympathie en deelt met dit land de zin voor alle openbare vrijheid. Engeland heeft van zijn kant een stellig belang, dat de westelijke kusten van de Noordzee door kleine, vrije en welvarende volken worden bewaakt, die trots zijn op hun onafhankelijkheid en tegelijkertijd de Angelsaksische geest sympathiek zijn.

De heer van Cauwelaert zegt ten slotte, dat indien Engeland aan de Vlamingen in België zou tonen, dat het niet alleen een verdediger van de politieke vrijheid van de Belgische staat, doch ook een trouwe vriend van de volledige terugkeer tot de Nederlandse beschaving is, het van een grote politieke helderziendheid zou blijik geven, terwijl een rijke toekomst der Belgische natie en haar internationale sympathieën niet zouden nalaten indirect invloed uit te oefenen op die van Nederland, dat elke dag meer verzot wordt op de literaire voortbrengselen der Vlaamse zuster.

Over de jongste uiting van de Raad van Vlaanderen schrijft Vrij België onder de titel: "Onder valse vlag" het volgende:

Waarom nog veel woorden verloren over de verklaringen van de "Raad van Vlaanderen", die ons via Berlijn bereiken?

Waren de raddraaiers van de Raad er voor bevreesd, dat in de Duitse Rijksdag de voorstanders van een rechtvaardige vrede de "Angliederungspolitik" tegenover ons land al te beslist zouden veroordelen? Moest dan het Duitse volk nog wat meer zand in de ogen gestrooid worden?

In elk geval heeft bedoelde "Raad" zelden een stuk openbaar gemaakt, dat zijn politiek meer doorzichtig maakt, en waaruit duidelijker blijkt, dat zijn werkelijke ingevers slechts de poesjenellen zijn van het Duitse annexionisme.

Eerst wordt in het stuk, dat aan de gouverneur-generaal van België overhandigd werd, de belofte herinnerd, waardoor de Duitse rijkskanselier de 8^e maart 1917. "Krachtige en duurzame bescherming, ook na de vrede" toezegde.

Vervolgens wordt op cynische wijze troef gezet op de Duitse overwinning:

"Nog staat de wereld met de wapens in de hand, nog strijden de legers der tegenstanders met verbittering, doch de successen van de Duitse wapens in het intussen verlopen tijdperk doen ook hen, die tot dusver nog twijfelden, de uiteindelijke overwinning van Duitsland nabij schijnen. We hebben van meet af aan vertrouwen gesteld in de Duitse stamgenoten en wenden ons tot het broedervolk in de overtuiging, dat het bij zijn successen in het oosten en op de slagvelden in Frankrijk het stamverwante Vlaamse volk niet zou vergeten.

Zelfs de Duitse inval, waarvan von Bethmann-Hollweg minstens het onrecht erkende, vindt in de "Raad van Vlaanderen" zijn

onbeschaamde pleitbezorger: "In noodweer heeft het Duitse leger de bodem van ons land betreden"; waarna er verklaard wordt, dat niet het Duitse rijk, maar de Belgische regering de vijand is. En hier schemert de vrees door, dat die regering tegenover het Vlaamse volk een flinke daadwerkelijke politiek zou kunnen voeren.

Onder geen voorwaarde zijn die heren er op gesteld, dat op onze bodem een vrij volk zou leven: "Vlaanderen dat economisch, politiek en strategisch aan de drempel van Duitsland is gelegen, weet, dat zijn zelfstandigheid door Duitsland gewaarborgd is, doch dat deze niet zonder Duitslands hulp tot stand kan komen."

Natuurlijk wordt de misleidende leuze: "een vrij, zelfstandig Vlaanderen" er bij gesleurd, maar wij betwijfelen, dat zelfs de leiders der Duitse meerderheidspartijen zich door dat varen onder valse vlag zullen laten verschalken. De taal van de "Raad van Vlaanderen" kan nog hoogstens weerklank vinden bij Westarp en Reventlow.

Vrij België ontzegt aan de Raad van Vlaanderen het recht namens het Vlaamse volk te spreken.

1 juli 1918

De Raad van Vlaanderen.

Parijs, 30 juni. De veelbesproken Raad van Vlaanderen, een schepping en werktuig van Duitsland, heeft de invoering gevraagd van een Duits protectoraat over België. Het zegevierende Pangermanisme wil thans in België het werk volbrengen, dat het ook in het oosten heeft volbracht.

De Echo de Paris schrijft naar aanleiding hiervan: "Laten we ons verheugen over hetgeen zopas gebeurd is; men heeft het masker laten vallen zonder Rusland te schaden. Het is duidelijk dat de

bevolkingen, aan wie onze vijanden hun imperialisme doen ondergaan, op veel directer en doeltreffender wijze tegenstand kunnen bieden aan de laaghartige lieden, die de vijand in de kaart spelen door zijn oogmerken te bevorderen. Maar een volk van zulke vaderlandslievende tradities, een volk, dat sedert eeuwen weerstand heeft geboden aan de zwaarste beproevingen, zal niet ondergaan nu het het grootste deel der wereld aan zijn zijde heeft.

2 juli 1918

Over het door de Echo Belge openbaar gemaakt memorandum, dat de Belgische kamerafgevaardigde van Cauwelaert tot de Engelse regering zou hebben gericht en waaraan wij in ons vorig ochtendblad iets hebben ontleend, schrijft het Belgische Dagblad: Welk een tactloosheid tegenover onze Franse bondgenoot, welk een kwetsend en krenkend oordeel over onze Waalse broeders en onze Nederlandse vrienden. Als Vlaams dagblad protesteren wij tegen deze onbehoorlijke taal en tegen die lichtzinnige stap van het kamerlid van Antwerpen. Ongetwijfeld heeft de heer van Cauwelaert, hetzij uit eigen naam, hetzij uit naam van zijn vereniging gesproken.

Onze Britse en Franse bondgenoten, evenals onze Waalse landgenoten en Nederlandse strijdgenoten mogen overtuigd zijn dat het Vlaamse volk die handelswijze ten strengste wraakt. Bovendien wijst het ten krachtigste alle vreemde bemoeiing, van welke zijde ook, in de louter binnenlandse politiek van België af. De Belgen die nog steeds de bloedigste offers brengen voor hun politieke, militaire en economische onafhankelijkheid en volledig herstel met de nodige waarborgen tegen een nieuwe 3^e augustus, willen van niemand vazallen, nog schatplichtigen zijn.

4 juli 1918

De Belgische regering en de Raad van Vlaanderen.

Havre, 3 juli. De mening van de regering te Havre over de jongste verklaring van de Raad van Vlaanderen luidt als volgt: de zogenaamde Raad van Vlaanderen heeft zich door de persoon van de gouverneur-generaal tot de Duitse regering gewend in een verklaring, die een onvoorwaardelijke aansluiting beduidt bij de oorlogsdoeleinden van het Duitse keizerrijk. De Duitse propaganda stelt deze verklaring voor als een geloofsbelijdenis der Vlaamse bevolking, alhoewel deze door indrukwekkende betogingen het activisme heeft verloochend en de Raad van Vlaanderen onwaardig heeft verklaard.

Het document is een daad van nieuw verraad. Het toont duidelijk de Duitse inblazing, welke op het activisme, sedert zijn oorsprong, een stempel heeft gedrukt. Men vindt er de gewone beweringen van de Duitse pers ten opzichte van België in. Met een serviele nederigheid eisen de bezoldigde agenten van Duitsland de vernietiging van de Belgische nationaliteit en de verbrokkeling van het vaderland. Ze verwachten hun heil van het keizerrijk en verkondigen dat de onafhankelijkheid van Vlaanderen een waarborg van Duitsland zal zijn, welks voorgedij ze afsmecken.

Ze aanvaarden op die manier de leerstellingen van het pangermanisme; ze verontschuldigen de schending van de neutraliteit, de verwoestingen en de uitspattingen van de overweldiging en de vreemde bezetting; ze verstoten de nationale regering en ze kiezen partij voor de vijand.

Dit document getuigt van het ware karakter van de Raad van Vlaanderen, die nooit anders dan een verborgen departement van het Duitse bestuur is geweest. Het programma van het activisme onthult de aard van de begeerten van het Pruisische militarisme. De

nieuwe verklaring van de Raad van Vlaanderen zal de minachting van alle Belgen in bezet België en daarbuiten verwekken. Ze is een tarding van het nationale gevoel en zal de haat bevestigen, welke de bevolking voor de overweldigers en hun medeplichtigen koestert.

Het Vlaams-Belgisch verbond en de Raad van Vlaanderen.

Vanwege het Vlaams-Belgisch Verbond wordt het volgende medegedeeld:

Bij uitlandigheid van de heer Frans van Cauwelaert, voorzitter, heeft het hoofdbestuur van het Vlaams-Belgisch Verbond eenparig de volgende motie aangenomen:

Het "Vlaams-Belgisch Verbond", dat in Nederland 7500 Vlamingen omvat, ontzegt opnieuw aan de zogenaamde "Raad van Vlaanderen" het recht om te spreken namens het Vlaamse volk, dat in het bezette gebied zijn vrije wil niet kan laten gelden, verwerpt de verklaring van die raad van 20 juni laatstleden als een uiting van de aanleuningspolitiek, welke slechts aan de Duitse nationalistten kan welgevallig zijn en welke in geen enkel opzicht verenigbaar is noch met een duurzame vrede, noch met de onafhankelijkheid van het land, noch met de vrijheidswil van het Vlaamse volk;

Bevestigt de besluiten, aangenomen op de landdag van het verbond op 4 maart laatstleden, waarvan de verwezenlijking aan het in zijn natuurlijke ontwikkeling belemmerde Vlaamse volk de culturele zelfstandigheid met de nodige bestuursaanpassing in een alzijdig vrij België zal verzekeren, buiten elke vreemde inmenging om en langs grondwettelijke weg;

Tekent in verband daarmee verzet aan tegen de misleidende aanvallen, waarvan de heer Frans van Cauwelaert, algemeen voorzitter van het "Vlaams-Belgisch Verbond", tijdens zijn

afwezigheid het voorwerp is en betuigt hem zijn volle afhankelijkheid;

Dringt met alle nadruk bij de Belgische regering aan op de noodzakelijkheid van een regeringsbeleid, dat aan de Vlamingen vertrouwen inboezemt door het onverwijld wegruimen der op taalgebied heersende misstanden en door de volledige inwilliging der op de landdag in aansluiting met de besluiten uitgedrukte wensen;

Spreekt als zijn overtuiging uit, dat de groeiende Vlaamse wil, waar deze zich vrij kan uiten, de verwezenlijking van de Vlaamse verrichtingen zal helpen waarborgen;

Brengt hulde aan de offervaardigheid van de Vlamingen in het bezette gebied, die in volle trouw aan het Vlaamsgezind ideaal de politiek van de Raad van Vlaanderen verwerpen als een gevaar voor de onafhankelijkheid van het land en voor de verzekering van het onverminkte Vlaamse volksrecht.

6 juli 1918

In Vrij België schrijft de heer Julius Hoste Jr., "één antwoord op het misbaar", dat het memorandum van de heer van Cauwelaert aan de Engelse regering heeft veroorzaakt. We hebben hieromtrent reeds een en ander medegedeeld en gewezen op een "nuance", die er bestond in de mededeling, welke de heer Hoste aan ons blad heeft gezonden en in zijn artikel over deze kwestie in Vrij België. Thans schrijft hij:

"Ik heb nooit ontkend, dat er een stuk kon bestaan, maar heel eenvoudig voor de opvattingen van Frans van Cauwelaert ingestaan en geschreven, dat hij noch een inmenging van Engeland in de Vlaamse aangelegenheden, noch de internationalisering van het vraagstuk heeft voorgestaan."

De eerste brief van de heer Hoste aan ons blad moest niettemin de indruk wekken dat bedoeld stuk in het geheel niet kon bestaan.

Over het feit dat een Belgisch blad het bewuste memorandum heeft gepubliceerd, (wij namen er een gedeelte uit over) schrijft de heer Hoste dat het thans inderdaad op onomstootbare wijze vaststaat, dat een vertrouwelijke mededeling van een Vlaamsgezinde te grabbel wordt gegooid om er misleidend werk mee te stichten en vervolgt: "ik noemde het verschijnsel zeer bedenkelijk, omdat de verantwoordelijkheid van onze regering met deze zaak gemoeid is, daar de Vlamingen in de mening zullen aangemoedigd worden, dat er ministers zijn, die onder haar dekmantel tegen de Vlaamse gedachte verwerpelijke middelen in het werk stellen."

"Het stuk, dat Frans van Cauwelaert opstelde, mocht door die ministers – ja, door die ministers vooral – gelezen worden; zijn opvattingen heeft hij hier voldoende ontwikkeld en wellicht aan die ministers zelf ten overvloede uiteengezet; maar het gebruik, dat er van het stuk gemaakt werd, dient veroordeeld."

"Er waren twee wegen: ofwel de mededeling door onze regering aan de rechtstreeks belanghebbende, dat die regering het met zijn optreden niet eens is, en dan had hij het geval in zijn volledige toedracht bij voorbaat kunnen uitleggen; ofwel de openbaarmaking van het stuk in zijn geheel."

"Noch de ene noch de andere weg werd hier ingeslagen. Men verkoos de daad van een struikrover. Eerst werd de inhoud van het stuk volkomen verkeerd voorgesteld. En slechts naderhand werden er een paar brokstukken uit aangehaald om aan de indruk van het geheel afbreuk te doen."

"Zo dergelijke praktijken gebeuren onder de hoede van de regering, die de eer van ons land moet belichamen, dan kunnen wij de regering daarmee geen geluk wensen."

Schrijver hoopt weldra het stuk in zijn geheel in vrij België openbaar te maken.

De Toorts bespreekt de jongste verklaring van de Raad van Vlaanderen in een artikel, waarin aan het slot het volgende gezegd wordt:

We hebben de verklaring van de Raad van Vlaanderen aandachtig nagespeurd en we menen er geenszins het voornemen in te kunnen lezen om op een eenzijdige aansluiting bij Duitsland aan te sturen. Dat we een dergelijke politiek principieel en tactisch verkeerd zouden achten, hebben we nog onlangs breedvoerig uiteengezet. Het bestaan van een vrij zelfstandig Vlaanderen, economisch alzijdig en politiek onzijdig, is ons inziens van het Vlaamse en het Duitse standpunt beschouwd, reeds een aanzienlijke verbetering op een centralistisch België, dat zich maar al te bereid getoond heeft zijn toekomstige buitenlandse verhoudingen met de angel van de haat te vergiftigen, en het stamgevoel van het Germaanse element in het land uit te roeien. Ook van het standpunt der rechtvaardigheid en der verzoening is een volledig zelfstandig Vlaanderen boven andere manke oplossingen te verkiezen. Duitsland zou in zijn eigen belang niet meer moeten eisen, zelfs indien het daartoe de macht had; en het zal minder te vrezen zijn, indien de entente niet in haar eenzijdige opvatting van de wereldvrede volhardde en er van afzag de oorlog op economisch gebied verder te voeren.

Zover zijn we echter nog niet, doch mocht het zover komen, dan nog zou de Vlaamse eis: Vlaanderen vrij en zelfstandig, gaaf en sterk moeten blijven. Is eens de status van Vlaanderen aldus internationaal

vastgelegd, de openbare macht volledig in Vlaamse handen overgegaan, het oude centralistische Belgische systeem gebroken, dan komt aan de strijd tussen staatsloyalisme en vaderlandsliefde, tussen pacivisme en activisme, een einde. Dan verliezen talloze drogredenen, die thans de geesten vertroebelen hun valse schijn, dan komt er klaarheid in de opvattingen, rust en hoop in het Vlaamse gemoed. Als gevolg daarvan zal het Vlaamse volk, zo vol van scheppingsvermogen, een nationale opbouwende kracht ontwikkelen, die alle twijfelzuchtigen binnen en buiten Vlaanderen zal beschamen.